

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 254 • Vychází 28. února 2025

Milé čtenářky, milí čtenáři,

minulou neděli odvysílal publicistický pořad České televize *Nedej se* díl nazvaný Jedovatá rekultivace, ve kterém otevřel otázku dovozu ocelářské strusky z lineckých oceláren, která pak končí na různých místech Jihočeského kraje. Rakousko opouští jako odpad, který se na naší straně hranice papírovým zázrakem mění (tedy snad už můžeme říkat, že měnil) ve stavební materiál používaný na řadě míst.

Nejen na obrovských odkalištích v krajině blat mezi Mydlovarami, Dívčicemi a Olešníkem. Tady pomáhá zakrýt (tzv. sanovat) 36 milionů tun zářícího jedovatého rmutu po zpracování uranu v bývalém MAPE Mydlovary a doplňuje tak toxické popílky z tepláren a spaloven odpadů a další jedy včetně zemin znečištěných arsenem. V důsledku benevolence jihočeské pobočky České inspekce životního prostředí je tahle struska rozvozená po mnoha lesních a polních cestách v kraji a jako podkladní vrstva pod některými stavbami – kdo jezdíte po českobudějovické Okružní, můžete už roky vidět velké plochy ze světle šedomodrého materiálu, na níž údajně má někdy něco stát. V roce 2021 jsme sami dávali podnět inspekci na prošetření mimo jiné skládky strusky nedaleko stáčírny Dobré vody u Byňova. Inspekce nás ujistila, že vše je v souladu se zákonem.

Ale nic překvapivého. Možná si ještě dlouholetí čtenáři Ďáblíka vzpomenou na případ zavezení demoličního odpadu s plasty, zbytky asfaltu na zpevnění hráze rybníka Bašta (a dalších sousedních v péči novohradských rybářů) u Borovan. Na to nám místní ČIŽP odpověděla, že není vydaná vyhláška definující materiál použitelný na opravu hrází, tak i tady je vše v pořádku. A s podobnými závěry končí i další naše podání na tuto instituci.

Ale zpátky k ocelářské strusce. Jak konstatuje nově vydaný metodický pokyn Ministerstva životního prostředí, který dosavadní praxi zastavil, vzhledem k nadlimitnímu obsahu chromu a vanadu bude vždy považována za odpad. Ostatně rozbor, který si nechali udělat novohradští, ukazuje i na nadlimitní obsah barya. Tak ještě štěstí, že jihočeská Agentura ochrany přírody a krajiny odmítla, aby se struska používala do hrází rybníků na území CHKO Třeboňsko. Na mnoha místech kraje ale zůstane patrně již navždy.

Odpadem jsem začal a odpadem pokračuje i náš Ďáblík – rozebere nový Plán odpadového hospodářství ČR, žalobu na povolení spalovny ve Vráťě i výstupy z besedy o alternativách ke spalování, které kraje a města mají. Ať se vám vše dobře čte.

Edvard Sequens

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Nový satelit mezi Vrbenskými rybníky a Dasným	str. 8-9
Budoucnost francouzského jaderného programu tone v mlze	str. 11-13
Novela zákona o ochraně přírody a krajiny prošla prvním čtením ve Sněmovně	str. 13-15

Nový Plán odpadového hospodářství může být cestou k cirkularitě, avšak ...

Plán odpadového hospodářství (POH) pro období 2025–2035 představuje klíčový strategický dokument, jehož cílem je definovat směřování v oblasti nakládání s odpady v České republice v následujícím desetiletí. V rámci meziresortního řízení k němu svými připomínkami přispěly také ekologické nevládní organizace.

Dokument, připravovaný Ministerstvem životního prostředí, představuje základní strategii, která formuluje dlouhodobou vizi a konkrétní opatření vedoucí především ke snížení produkce odpadů, zvýšení jejich recyklace a k postupnému přechodu na takzvané oběhové hospodářství, tedy systém, kdy jsou materiály a produkty co nejdéle udržovány v oběhu tak, aby byly co možná nejvíce šetřeny přírodní zdroje. Dokument však neodráží cíle Akčního plánu EU pro snížení znečištění, podle kterého se má do roku 2030 snížit o polovinu produkce zbytkových komunálních odpadů. Česko tak oficiálně bojkotuje evropské cíle na čistější životní prostředí.

“Oficiální vládní dokument by neměl navrhopvat, že Česko nesplní celoevropský cíl. Plán odpadového hospodářství by naopak měl navrhnout opatření, jak těchto cílů dosáhnout. Výsledkem nerespektování evropské politiky je o více než 1 milion tun vyšší produkce zbytkových komunálních odpadů. To vzhledem k zákazu skládkování vede k nutnosti vystavět pro tyto zbytečně vytvořené odpady až deset nových spaloven plzeňského typu. To má v investicích přijít na neskutečných 30 miliard korun navíc. Zbytečně,” říká odpadový expert Hnutí DUHA Ivo Kropáček.

Arnika a Hnutí DUHA upozorňují na několik dalších rizik, která mohou cestu ke skutečně oběhovému hospodářství komplikovat, a také na to, že úspěch bude záviset na schopnosti přenést tyto teoretické cíle do praxe.

Kolik potřebujeme spaloven?

Za významný problém nového Plánu odpadového hospodářství České republiky považují ekologické organizace nepřesnost propočtů kapacit plánovaných zařízení na spalování, respektive energetické využívání odpadů. Skutečnost, že oficiální vládní dokument nepočítá se splněním evropského cíle snížit zbytkový komunální odpad o polovinu, způsobí o více než milion tun vyšší produkci odpadů pro skládky a spalovny. Plán následně počítá jen s projekty, které se týkají výstavby nových či rozšiřování stávajících spaloven, u kterých už byla schválena investiční podpora

z Modernizačního fondu. Nezohledňuje však ty projekty, které již dostaly kladné stanovisko v rámci posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), ani ty, které v tuto chvíli tímto procesem procházejí a jsou již v pokročilé fázi posuzování. Stejně tak v POH ČR chybí záměry na výstavbu multipalivových kotlů určených ke spalování „tuhého alternativního paliva“ vyrobeného ze zbytkových odpadů.

„Výsledkem je, že celková kapacita zařízení pro spalování odpadů, respektive jeho energetické využívání, bude v příštích pěti až deseti letech pravděpodobně mnohem vyšší, než s jakou Ministerstvo životního prostředí v novém POH počítá. Ke čtyřem stávajícím zařízením na energetické využití odpadu může přibýt dalších třináct, nebo až sedmnáct, pokud budou schváleny i všechny plánované záměry. To může v budoucnu vést k nižší motivaci ke snižování produkce odpadů, třídění a recyklaci, a naopak k tlaku na vyšší podíl odpadů využitých ve spalovnách. Což by přineslo pouze další zhoršení negativních dopadů na životní prostředí a zdraví obyvatel,“ říká Nikola Jelínek, odbornice na toxické znečištění životního prostředí z Arniky.

Kromě toho v plánu chybí určení maximální kapacity zařízení pro energetické využívání odpadů na úrovni jednotlivých krajů. Takové omezení by pomohlo zabránit například tomu, že jsou v některých krajích plánovány až čtyři nové spalovny. To velmi pravděpodobně povede k dovozu odpadů do těchto krajů z okolních krajů i širšího okolí a k soustředování negativních vlivů na životní prostředí se spalováním odpadů spojených právě v těchto krajích.

Používání strusky ze spaloven ve stavebnictví do odpadového plánu nepatří

Nový Plán odpadového hospodářství také počítá s tím, že se ve stavebnictví bude více využívat struska ze spaloven odpadů. To ale přináší významná rizika pro životní prostředí i lidské zdraví. Struska totiž obsahuje toxické látky – například těžké kovy a perzistentní organické látky, jako jsou bromované a chlorované dioxiny a furany nebo polycyklické aromatické uhlovodíky. Tyto látky se mohou postupně uvolňovat ze stavebních materiálů a kontaminovat půdu, podzemní vody, a dokonce i potravní řetězec, zejména v případech, kde se materiály mechanicky opotřebovávají nebo jsou vystaveny povětrnostní erozi.

Dalším problémem je přítomnost PFAS a mikroplastů, které se spalováním nerozkládají a zůstávají ve strusce. PFAS jsou látky, které se v životním prostředí v podstatě nerozkládají, a které negativně působí na zdraví, podobně jako mikroplasty. V obou případech se jedná o látky, které pronikají do vodních ekosystémů a potravního řetězce, což podle nejnovějších studií výrazně škodí lidskému zdraví. Současná legislativa sleduje jen omezený počet toxických látek a často neodpovídá nejnovějším vědeckým poznatkům, takže mnoho škodlivých látek není regulováno vůbec nebo jsou stanovené limity příliš volné.

“Využívání strusky jako stavebního materiálu proto znamená neřízené šíření nebezpečných látek do prostředí, což je v rozporu s principy oběhového hospodářství a ochranou zdraví obyvatel. Některé z těchto látek – například bromované dioxiny a PFAS – nejsou ve strusce pravidelně sledovány, protože pro ně neexistují zákonné limity. Místo rozšířeného využití strusky by se proto mělo usilovat o minimalizaci jejího vzniku, a tudíž o omezení množství spalovaného odpadu, a přísnou regulaci a kontrolu obsahu toxických látek ve zbytcích po spalování,“ říká Jindřich Petrlík, vedoucí programu Toxické látky a odpady v Arnice.

Pozitivem POH je zaměření se na bioodpad a zálohování

Pozitivem plánu odpadového hospodářství je, že se v praxi zaměřuje například na bioodpad, který představuje velmi cenný zdroj živin, a usiluje o jeho odklonění ze směsného odpadu. Kromě plánu je však nezbytné, aby Ministerstvo životního prostředí realizovalo konkrétní kroky a nástroje k naplňování této priority.

Dalším klíčovým opatřením, které nový POH obsahuje, je zavedení zálohového systému na PET lahve a nápojové plechovky. Tento systém má pomoci zvýšit míru recyklace a snížit množství odpadu, který končí pohozený v přírodě nebo na veřejných prostranstvích. Zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že zálohování je účinným nástrojem pro dosažení recyklačních cílů, a proto je nezbytné, aby finální podoba zákona byla schválena bez kompromisů, které by oslabilo jeho dopad. Přesto není jeho přijetí stále jisté – proti zavedení záloh dlouhodobě bojují především odpadové firmy.

Z tiskové zprávy Arniky a Hnutí DUHA

Arnika a Hnutí DUHA České Budějovice žalují rozhodnutí o spalovně ve Vrátě

Ekologické organizace podaly společnou žalobu proti rozhodnutí Krajského úřadu Jihočeského kraje, které potvrdilo umístění spalovny odpadů ZEVO Vráto v Českých Budějovicích. Úřady podle nich přehlížely zásadní nedostatky projektu – od dopadů na zdraví obyvatel přes neefektivní likvidaci cenných surovin a nesoulad s recyklačními cíli až po rizika spojená s emisemi toxických látek a jejich vlivem na životní prostředí. Zároveň zpochybňují nestrannost úřadu v celém rozhodovacím procesu. Teplo pro domácnosti a další odběratele, které má spalovna z menší části vyrábět, lze zajistit šetrnějšími způsoby a zároveň snížit účty za vytápění.

Žaloba upozorňuje na to, že v posudku chybí důležité informace o emisích perzistentních organických látek (POPs), včetně bromovaných dioxinů. Jde o vysoce toxické látky, které mají schopnost se kumulovat v potravním řetězci a mohou mít vážné dopady na zdraví lidí. Přestože jsou některé z těchto látek již zahrnuty ve Stockholmské úmluvě jako vysoce nebezpečné, a další z nich byly nedávno nominovány, posudek se vůbec nezabývá tím, jak by se mohly dostávat do potravního řetězce při nakládání se zbytky ze spalovny. Zároveň se dokumentace projektu odkazuje na ZEVO Chotíkov (Plzeň), ale odmítá poskytnout reálná data o jeho emisích, což zpochybňuje důvěryhodnost celého hodnocení.

Josef Mašek / Ekolist.cz

„Úřady tvrdí, že zdravotní rizika byla řádně vyhodnocena, ale realita je jiná. Dokumentace o hodnocení vlivů na životní prostředí nevěnuje dostatečnou pozornost toxickým látkám a jejich dlouhodobému šíření v prostředí. Ani samotný monitoring nezaručuje bezpečnost – některé toxické látky nebudou měřeny vůbec, jiné jen jednorázově, což nemusí odrážet skutečné množství emisí z budoucí velké spalovny odpadů,“ vysvětluje Jindřich Petrlík, programový vedoucí programu Toxické látky a odpady v Arnice.

Spalovna může ohrozit recyklační cíle a podporovat závislost na spalování odpadu

Plánovaná roční kapacita spalovny ve výši 160 000 tun vyvolává další pochybnosti. Podle ekologických organizací může vést k tomu, že do spalovny budou směřovat i odpady, které by měly být recyklovány a znovu využity jako cenné suroviny v ekonomice. To jde proti závazkům ČR i EU o postupném snižování objemu směsného komunálního odpadu a zvyšování míry recyklace.

„Projekt není v souladu s Plánem odpadového hospodářství ani s evropskými cíli pro recyklaci. Přesto posuzovatel tuto otázku vůbec neřešil a nijak nevyhodnotil, zda spalovna neohrozí recyklační cíle. Přestože evropské i české zákony stanovují hierarchii nakládání s odpady, v níž je energetické využití až na čtvrtém místě, posuzovatel nevyhodnotil žádné alternativy, které by odpad využily lépe. Velkokapacitní spalovna potřebuje stálý přísun odpadu, což vytváří tlak na jeho produkci místo podpory prevence a recyklace,“ komentuje Nikola Jelínek, odbornice na toxické látky v životním prostředí z Arniky.

Spalovna není vhodná součást soustavy zajišťující teplo

Po zprovoznění horkovodu z Temelína mají České Budějovice výbornou příležitost dekarbonizovat

zásobování teplem (horkovod může pokrýt více než 40 % zdejší poptávky po teple). Zatímco teplo z jaderné elektrárny je jinak nevyužitelné, spalování odpadů vede k nenávratné likvidaci cenných, převážně dovážených surovin. A vzhledem k vysokému obsahu plastů v odpadech jde fakticky o spalování ropy a dochází k emisím skleníkových plynů. Kromě poškozování životního prostředí tak hrozí i nárůst nákladů na výrobu tepla, protože již nyní je zřejmé, že spalovny v celé EU budou zahrnuty do systému obchodování s emisními povolenkami od roku 2028.

V důsledku jednoznačné preference spalovny ze strany města a kraje bohužel nebyla posuzována varianta s velkým tepelným čerpadlem (v optimálním případě využívajícím odpadní vodu) jako zdrojem pro teplotrenskou soustavu. Teplárna České Budějovice je stoprocentně vlastněná městem, takže součástí celého projektu zajištění tepla po odchodu od uhlí by také měl být komplexní plán transformace celého systému centrálního vytápění, kdy prvním krokem bude optimalizace na straně spotřeby. S využitím dostupného financování (například Nová zelená úsporám Bytové domy) by město mělo cíleně zateplovat své budovy a pomáhat s tím i soukromým vlastníkům. Teplárna samotná se může zaměřit nejen na produkci tepla, ale také na poskytování energetických služeb a aktivně pomáhat svým zákazníkům snižovat výdaje na vytápění. Varianta zahrnující spalovnu s prakticky nepřetržitým provozem tento scénář vylučuje. Kotel na biomasu a záložní kotle na plyn mají dostatečný výkon pro pokrytí spotřeby tepla ve špičkách, s tím se ostatně počítá i ve scénáři se spalovnou.

„Nevratná likvidace cenných surovin není vhodným řešením pro zajištění tepla v Českých Budějovicích, už proto, že hrozí jeho zdražování. Město a jeho teplárna by se měly zaměřit na komplexní řešení centrálního zásobování teplem, kdy na prvním místě je cílené zateplování budov. Chybí také využívání odpadního tepla formou velkého tepelného čerpadla. Tato varianta je výhodnější pro spotřebitele a vytváří nový segment podnikání. Nebyla však kvůli preferenci spalovny uvažována a hodnocena,“ říká Ondřej Šanda, koordinátor místní skupiny Hnutí DUHA České Budějovice.

Žaloba žádá odkladný účinek, aby nedošlo k nevratným škodám

Ekologické organizace zároveň požadují, aby soud pozastavil účinnost rozhodnutí o umístění spalovny do doby, než bude žaloba projednána. Pokud by totiž stavba začala dříve, než se rozhodnutí přezkoumá, mohlo by dojít k nevratným změnám v území, například ke kácení zeleně nebo ke změně dopravní situace v okolí. Pokud by soud nepřiznal odkladný účinek žaloby, mohla by být stavba zahájena ještě před soudním verdiktem, což by učinilo přezkum prakticky bezvýznamným.

Z tiskové zprávy Arniky a Hnutí DUHA

Budou jižní Čechy krajem spaloven?

Osmadvacátého ledna se v Českých Budějovicích uskutečnila beseda „Třídění a recyklace, nebo spalovny?“ s předsedou spolku Odpady Olomouckého kraje Ing. Martinem Šmídou. Téma naplnilo prostory divadelního klubu Divoko po okraj a velice zajímavou přednášku doprovázela místy i bouřlivá, avšak plodná diskuze účastníků, při které zazněly snad všechny myslitelné argumenty pro to či ono řešení. Zastoupeny byly ekologické, místní, municipální, běžné občanské, odborné, „politické“ i ekonomicky motivované postoje výstavby spaloven, resp. ZEVO. Jelikož mohl vystoupit každý, nikoliv jen zvaní účastníci, jak můžeme vidět v mnoha televizních debatách a zároveň erudice účastníků evidentně dosahovala vysoké úrovně, došlo se až na dřeň problému. Řada argumentů pak doznala všeobecného uznání. Potíž zůstává v tom, jak s problematikou Jihočeský kraj aktuálně plánuje naložit.

Zdá se, že evidentně dost nešťastně, jak vystihl ve svém příspěvku MUDr. Jaroslav Valevský kladoucí otázku, zda to, že do Jihočeského kraje se ve výsledku mají odpady dovážet ke spálení, což je evidentně poškozování našeho životního prostředí je tím, co chceme? Docela určitě ne.

Ze samotné přednášky vyplynulo, že moderní dotřídovací linka má v procesu zpracování odpadu nezastupitelné místo, zejména díky tomu, že dokáže separovat materiály, které se dají následně recyklovat a je po nich v této podobě již i poptávka. Přínos je přitom největší u plastového odpadu ze žlutých popelnic, do kterého bychom se měli snažit dostat maximum z pohledu recyklace. Snaha vytěžit něco ze směsného komunálního odpadu je již drasticky méně úspěšná a tudíž i ekonomicky nepříliš rentabilní. Toto je voda na mlýn zastánců pálení (energetického využití) směsných komunálních odpadů (SKO). Nicméně je třeba si uvědomit, že je zásadní rozdíl mezi správně vytríděným SKO a tím jaký běžně produkujeme jako směs materiálů zatíženou znečištěním, což následně způsobuje znehodnocení pro recyklaci. Studie ukazují, že minimálně 25 % materiálu z černých popelnic by se dalo ještě vytrídít, přičemž dle MŽP je v SKO 42 % recyklovatelných složek.

Zároveň bylo na pravou mírou uvedeno zavádějící označování odpadu jako „obnovitelného zdroje“, protože charakteristika, že se pořád objevuje další, neznamena, že jde o zdroj obnovitelný, neboť obsahuje významně i složky vyrobené z fosilních zdrojů.

Jsme přeborníci v třídění? Ano, patříme k těm lepším a je evidentní, že Čechům nepřipadá v pořádku házet jen tak do popelnice materiál, který byl vyroben za cenu poškozování životního prostředí. Zde bylo zmíněno vysvětlení o přesvědčení lidí, že

vytríděný materiál se nakonec stejně smíchá a spálí nebo vysype na skládku. Význam edukace o nakládání s odpadem rozhodně v procesu nelze podceňovat a je zde jednoznačně prostor pro zlepšení. Odpovědnost za zpracování odpadu přitom nesou vlastníci odpadu tedy obce a města. Nicméně ta nejlepší praxe a obecnost problému logicky říká, že informace by měly vznikat nejen na státní řídicí úrovni, ale již i na úrovni EU v našem prostoru.

Zajímavá debata se odehrála i v problematice zálohování obalů od nápojů. V současnosti je nešťastný stav, kdy trvá nejistota ohledně řešení. Po ty, kteří chtějí třídít odpad ze žlutých popelnic je ekonomicky nepříznivá zpráva, že by přišli o ten nejvíce ceněný odpad – PET lahve a plechovky. Nicméně pro zálohovací systém svědčí argumentace zajištěním čistějšího materiálu vyloženě vyrobeného pro snadnou recyklaci a významně lepší příspěvek k odrazování od vyhazování tohoto typu typického odpadu do přírody.

Z pohledu recyklace lze konstatovat, že řada výrobků a obalů je stále zbytečně produkována tak, že tím trpí efektivita recyklace.

K poplatkům za odpad vs. skutečným nákladům přednášející vysvětlil, že současný systém stanovuje umělý strop a zároveň je politickým rozhodnutím, jak každá obec výši poplatku stanoví, protože může dotovat zpracování odpadu z jiných zdrojů, čímž je ekonomický pohled na odpad z pohledu běžného občana pokřiven.

Mocná ruka trhu ve skutečnosti však nefunguje korektně ani v nahlížení na produkci materiálů, které se stanou odpadem a je nesprávné říkat, že by trh vše vyřešil nejlépe. Při čistě ekonomických úvahách

totiž nejsou zohledňovány náklady poškozování životního prostředí, často ani ve formě daní a poplatků. Jak oceníme to, že dnes již naše životní prostředí, naše těla, naši genetiku zatěžují mikroplasty? Máme problém obrovských rozměrů s dopadem na zdraví a nemůžeme se tedy tvářit, že trh nám jen vyřeší. Je to právě naopak. Odmyslíme-li tyto skryté náklady, zavřeme-li oči nad tím, že co děláme je vlastně neskutečně špatné, tak nám většinou vyjde, že nejlevnější je produkovat jednorázové plastové obaly a laciné výrobky s krátkou životností a tedy omezenou znovu použitelností či alternativním využitím.

Tím se dostáváme k prevenci vzniku odpadu, který je na vrcholu odpadové pyramidy. Ovšem zdá se, že jaksi formálně. Protože prevenci vzniku odpadu ani zdaleka není věnována taková pozornost jako nižším stupňům nakládání s odpady – recyklaci a energetickému využití. Proč? Je to prosté – negeneruje to peníze. „Jen“ redukuje náklady na poškozování životního prostředí, tedy světa, ve kterém žijeme a mají žít další generace. Zde si musíme přiznat, že je prostor pro nepopulární legislativní restriktci a vysmívaný zákaz jednorázových příborů a brček z plastu je něco, kde by aktivita rozhodně neměla skončit.

Nejen díky přítomnosti zástupce projektu ZEVO Vrátlo byla široce diskutována problematika spalování odpadu. Ačkoliv je energetické využití odpadu na vyšším (druhém nejnižším stupni) v preferovaném nakládání s odpadem, přináší nový druh znečištění, kdy snahou podporovatelů ZEVO je prosadit využití strusky jako podloží silnic. Jde však o materiál nekvalitní ve srovnání se šterkem a zakládá problém lineárních skládek s rizikem znečištění podzemních vod. Každopádně ať už technologie ZEVO či alternativní spalování tzv. tuhého alternativního paliva v teplárnách jako výstupu

z třídících linek má v procesu své místo, neboť část odpadu není recyklovatelná a zároveň má výhřevnost. Ovšem právě na tom pomyslném předposledním místě vyjádřeném i záměrem a legislativním závazkem spalovat pouze 25 % odpadu.

V samotném závěru proběhla diskuze i v rovině politické, kdy jsme si museli jako Jihočeši přiznat, že zvítězilo hledání lokálních řešení a také hledání příležitostí, jak se dostat k dotačním penězům. Projekty ZEVO se vesměs těšily široké podpoře, zejména pak v Českých Budějovicích, kdy v době rozhodování nebyl prakticky nikdo proti a Ministerstvo životního prostředí posuzovalo jednotlivé záměry izolovaně bez ohledu na celkovou kapacitu. Zachrání nás trh? Těžko, když projekty budou namnoze financovány z veřejných peněz ať už dotačních nebo městských rozpočtů. Z cizího krev neteče. Podobně jako v zahraničí, kdy často za příklad dávaná kodaňská spalovna se sjezdovkou je ve skutečnosti ekonomickým fiaskem prosazeným lobbyingem a do Holandska se k umožnění nákladů ZEVO dováží odpad lodími z Anglie.

Dle organizátorů byli na besedu pozváni městští i krajsí zastupitelé. Nikdo z nich nepřišel. Přestože jihočeské řešení zahrnující dovoz odpadu ke spálení v někdejší kraji lesů, rybníků a čisté přírody vypadá nemoudře, ještě je čas s tím něco dělat, pokud bude politická vůle a občanský zájem. Jedním z prvků řešení bez pochyby je moderní dotřídovací linka, kde si můžeme vzít inspiraci z Olomouckého kraje. Pomoci rozhodně může již v některých obcích zavedený sběr tříděného odpadu od dveří domácností. V prevenci vzniku odpadu můžeme začít každý sám u sebe („nekupuj to, Franto“). Zároveň je prostor pro působení na legislativní restriktci či daňového znevýhodnění na úrovni EU a nových racionálních mezinárodních dohod v oblasti prevence vzniku odpadu i vynucení používání plně recyklovatelných materiálů.

Na závěr si dovoluji přidat pár čísel, která poskytují obrázek o rozsahu plánovaného pálení odpadu v Jihočeském kraji:

Název záměru	Roční kapacita	Poznámka ke kapacitě	Fáze procesu EIA	Schválené dotace	Náklady na stavbu
ZEVO Vráto České Budějovice	160 tis. t	cca 113 tis. t SKO, zbytek OO a OEVO	Souhlasné stanovisko 29.4.2022	3,6 mld. Kč (HEAT) zdroj	7,6 mld Kč zdroj
ZEVO Písek	50 tis. t	SKO a OO, poměr neuveden	Souhlasné stanovisko 5.11.2024	1,3 mld. Kč (HEAT) zdroj	2,136 mld Kč zdroj
ZEVO Planá nad Lužnicí	80 tis. t	50 % SKO, 50 % dřevní štěpka	Souhlasné stanovisko 15. 2. 2024	1,4 mld. Kč (HEAT) zdroj	2,1 mld Kč zdroj
Rozšíření technologie ve stávajícím areálu Energobloku Domoradice	80 tis. t	TAP (původ může být SKO)	Proběhlo zjišťovací řízení	zatím žádné	nedohledatelné
Celkem	370 tis. t	min. 203 tis. t SKO			

Výpočet pro KO (ZEVO ale nespálují nutně jen KO, viz poznámky ke kapacitě). Podle systému Tiramiso bude v roce 2035 produkce KO 462 932 t. Z této produkce musí být 65 % recyklováno (cíl pro recyklaci komunálního odpadu, který vychází z 541/2020 Sb.), to je 300 906 t. Pro skládkování a energetické využití zbývá 162 026 t.

Použité zkratky:

ZEVO – zařízení pro energetické využití odpadu

SKO – směsný komunální odpad

OO – objemný odpad

OEVO – ostatní energeticky využitelný odpad

KO – komunální odpad

TAP - tuhé alternativní palivo

Zdroj tabulky a popisu: Arnika

Karel Turek, místopředseda Spolku T.G.M. novevrato.cz

Nový satelit mezi Vrbenskými rybníky a Dasným může mít významný vliv na přírodu

Pole a louky mezi Vrbenskými rybníky a Dasným jsou důležitým shromaždištěm husy velké. Snahy o výstavbu nového obytného satelitu nyní zbrzdilo stanovisko krajského úřadu.

Krajský úřad vydával už potřetí stanovisko, které se týkalo vlivu zamýšlené výstavby na předměty ochrany ptáčích oblasti Českobudějovické rybníky. První stanovisko bylo přitom pro investora výhodné, protože v něm krajský úřad konstatoval, že výstavba významný vliv mít nebude. Proti tomu se postavily spolky Calla a jihočeská pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život a také obec Dasný. Na jejich podnět

krajský úřad stanovisko předělal, ale opět v něm konstatoval, že výstavba významný vliv mít nebude.

Jak je možné, že úřad vydal dvakrát kladné stanovisko, když se na místě výstavby vyskytují až tisíce hus najednou a ornitologové potvrzují důležitost tohoto místa? Investor totiž v první fázi požádal pouze o stanovisko k tzv. základní technické infrastruktuře celého projektu (tedy přivedení elektřiny, vodovodu a kanalizace). Trubky zakopané do země by pochopitelně husám nijak nevadily.

Když odpůrci nového satelitu neuspěli se svými výhradami ani napodruhé u krajského úřadu, obrátili se na ministerstvo životního prostředí, které jim dalo za pravdu. Konstatovalo, že postup krajského úřadu byl v rozporu se zákonem i s metodickým pokynem ministerstva, podle něhož se má vliv na ptáčí oblasti posuzovat. Potvrdilo také, že záměr se musí posoudit jako celek, tedy včetně výstavby satelitu. Krajský úřad pak musel vydat třetí stanovisko, podle něhož záměr významný vliv mít bude.

„Od počátku jsme tvrdili, že je nesmysl posuzovat jen technickou infrastrukturu a že krajský úřad má posoudit projekt jako celek, tedy včetně výstavby satelitu. Kdyby investor dostal povolení a postavil vodovod, kanalizaci a přívod elektřiny, jen obtížně by se úřadům vysvětlovalo, kdyby nakonec výstavbu nepovolily,“ vysvětluje Jiří Řehounek ze spolku Calla.

„Jsem rád, že Ministerstvo životního prostředí neselhalo a zabránilo tzv. salámové metodě aplikované Krajským úřadem Jihočeského kraje. Věřím, že i tento úřad se do budoucna vyhne nezákonnostem a bude se držet striktně příslušné evropské i české legislativy,“ uvedl právní

zástupce obce Dasný a jihočeské pobočky Společnosti pro trvale udržitelný život Miloš Tuháček, který sepsal úspěšný podnět proti postupu Krajského úřadu Jihočeského kraje Ministerstvu životního prostředí.

Investor paralelně řešil také výjimku z ochrany zvláště chráněných druhů živočichů, kterou nejprve od krajského úřadu dostal. Po odvolání Cally i tuto výjimku ministerstvo životního prostředí zrušilo.

Tisková zpráva Cally a jihočeské pobočky STUŽ

Vyjádření obce Dasný

Obec Dasný vítá rozhodnutí, které zamezilo schválení dílčího záměru, v jehož důsledku bude nutné posoudit vliv celé stavby na životní prostředí. Zamýšlená výstavba bytové zóny pro cca 2000 obyvatel by znamenala nejen definitivní zničení posledního kusu celistvé přírody v dané lokalitě, ale samozřejmě také velké zhoršení kvality života pro občany naší obce přítomnosti satelitu. Ten by byl po dokončení daleko rozsáhlejší, než je naše obec, která se přitom do současné velikosti rozšiřovala přes 600 let.

Nicméně zásadní vliv by měla stavba i na obyvatele Českých Budějovic, kteří danou lokalitu navštěvují, aby si v přírodě odpočinuli od městského ruchu.

Miroslav Horejš, místostarosta obce Dasný

V Českých Žlebech proběhne celý proces EIA

Calla se zapojila do zjišťovacího řízení záměru na revitalizaci bývalé vojenské roty v Českých Žlebech na Šumavě. Chátrající areál chce investor přebudovat na rekreační resort, jehož kapacita by měla být 184 osob v bytových domech a 120 hotelových hostů. Což mimochodem výrazně převyšuje počet obyvatel celé obce Stožec, pod kterou České Žleby patří, a přivádí do lokality již dnes postižené tzv. overturismem další stovky návštěvníků.

K záměru se sešla celá řada připomínek, mimo jiné od státních institucí, obce Stožec a místních obyvatel. Týkaly se právě kapacity areálu, nakládání s odpadními vodami nebo ochrany přírody (které se v připomínkách věnovala i Calla). Krajský úřad se ztotožnil s četnými vyjádřeními a poslal záměr do celého procesu EIA.

Jiří Řehounek

Celkový instalovaný výkon elektráren v Česku vzrostl o temelínský blok

Zajišťují spolehlivý přenos a rozvod elektřiny do více než 6,2 milionu odběrných míst v ČR prostřednictvím 253 tisíc kilometrů vedení. Vloni k tomu zahájili sdílení elektřiny, umožnili měření spotřeby každých 15 minut nebo obnovili v krátkém čase dodávky statisícům míst postižených povodněmi. Do obnovy, modernizace a rozvoje sítí, ale také do jejich digitalizace a řízení investovali v roce 2024 téměř 40 miliard korun. I díky tomu jako provozovatelé přenosové a distribučních soustav připojili skoro 45 tisíc nových obnovitelných a decentralizovaných zdrojů. České sdružení regulovaných elektroenergetických společností (ČSRES), zastupující společnosti ČEPS, ČEZ Distribuce, EG.D a PRE distribuce, dnes hodnotilo rok 2024 za účasti ministra průmyslu a obchodu Lukáše Vlčka a ve spolupráci se Solární asociací a Asociací pro akumulaci energie AKU-BAT CZ.

„Decentralizace energetiky probíhá, což potvrzují i naše statistiky. Rok 2024 byl ve znamení pokračujícího zájmu o připojení nových zdrojů, ohromného množství nutných úprav systémů a rekordních investic. Celkem se do soustavy připojilo 44 633 nových zdrojů o výkonu 1008 megawatt. To přibližně odpovídá jednomu bloku Jaderné elektrárny Temelín. K elektrizační soustavě je v současnosti připojeno celkem 213 638 zdrojů, což je zhruba čtyřikrát více než před třemi lety. Celkový instalovaný výkon jen fotovoltaických elektráren se od roku 2021 přibližně zdvojnásobil a za poslední dva roky se ztrojnásobila také dodávka přebytků elektřiny do soustavy. To je jeden z důvodů, který vede regulované elektroenergetické společnosti k tak masivním investicím,“ řekl Milan Hampl, předseda Správní rady sdružení ČSRES.

Postupný odchod od velkých centrálních uhelných elektráren k menším ekologickým obnovitelným zdrojům je spojený s novými nároky na fungování elektroenergetických sítí. Jejich provozovatelé se musejí vyrovnat nejen s desítkami tisíc žádostí o připojení, nestabilní výrobou

elektřiny a s častými legislativními změnami, ale také s pomalými povoloovacími procesy nebo s novými požadavky, jako je např. sdílení elektřiny. A to vše při udržení stabilního a spolehlivého provozu elektrizační soustavy.

V roce 2024 energetici připojili do sítě fotovoltaické elektrárny o celkovém výkonu 967 megawatt-peaků (MWp) a vyrovnali tak předchozí rekordní rok. Instalovaný výkon meziročně vzrostl o 28 % a celkový počet o 27 %. Průměrná velikost domácích solárních elektráren byla loni 10,5 kilowatt-peaků (kWp), což je o 30 % více než dosud. Průměrná velikost domácích fotovoltaik postavených do konce roku 2023 činila 8 kWp. Výkon všech solárních elektráren v Česku v roce 2024 dosáhl 4430 MWp. Celkem do sítě dodává elektřinu již více než 212 tisíc fotovoltaických elektráren, z toho více než 184 tisíc se nachází na střeších rodinných domů.

Rodiny z 84 % volily v loňském roce řešení v podobě fotovoltaiky kombinované s bateriovým úložištěm s průměrnou kapacitou 11,7 kWh. Průměrná kapacita baterie spojená s fotovoltaikou instalovanou do konce roku 2023 byla 11,42 kWh. Celkem je v ČR společně se solárními elektrárnami k síti připojeno 157 507 bateriových úložišť o kapacitě téměř 2 GWh. Z nich bylo nově v roce 2024 připojeno 36 246 o celkové kapacitě 506 MWh.

Ve srovnání s fotovoltaikami stagnuje výstavba větrných elektráren. Přibývají pouze jednotky projektů ročně, o čemž svědčí navýšení počtu míst připojení větrných farem ze 120 v roce 2023 na 126 v loňském roce. Jejich celkový instalovaný výkon je 371 MW, což je meziročně pouze o pět procent více. Podobná situace je v oblasti bioplynových stanic. Připojeno jich loni k síti bylo devět, jejich celkový počet činí 554 a instalovaný výkon meziročně vzrostl z 350 na 358 MW.

Druhým nejčastěji připojeným obnovitelným zdrojem energie k elektrizační síti v ČR jsou tepelná čerpadla. Ke konci loňského roku jich bylo celkem 253 448, což je o téměř 27 tisíc více než v roce 2023. Celkový tepelný výkon čerpadel narostl o přibližně 434 MWt.

Podle tiskové zprávy ČSRES, Ministerstva průmyslu a obchodu, Solární asociace a AKU-BAT

Budoucnost francouzského jaderného programu tone v mlze

Jaderná energetika ve Francii je mnohými propagátory tohoto způsobu výroby elektřiny dávána za příklad vhodný následování i v Česku. Naši politici spolu s těmi francouzskými jsou také klíčovými hybateli Evropské jaderné aliance zemí, které se snaží posunout společná evropská hospodářská pravidla k ještě většímu zvýhodnění tohoto průmyslového odvětví, než už nyní má. A je to francouzská státní energetická firma EDF, která by se mohla stát dodavatelem nových jaderných reaktorů pro Dukovany, pokud selže jednání s korejskou KHNP. Tyto představy však zchladila lednová zpráva francouzského Účetního dvora (Cour des comptes, analogie českého Nejvyššího kontrolního úřadu), který v ní podrobil zdrcující kritice stav francouzského jaderného programu.

Koncern EDF se dlouhodobě potýká s problémy při výstavbě nových jaderných elektráren jak v zahraničí, tak i doma ve Francii, ale jak ukázaly nedávné roky, také s údržbou těch již provozovaných. Na konci roku 2021 byl zjištěn problém s korozí potrubí chladicího systému u čtyř reaktorů s výkonem 1450 MWe a následně u dvaceti reaktorů s výkonem 1300 MWe. Polovina francouzské jaderné flotily tak musela být v roce 2022 mimo provoz.

Všechny projekty s evropským tlakovodním reaktorem nové generace EPR se dosud potýkaly nebo potýkají s výraznými technickými potížemi, které vedly k zásadnímu nárůstu rozpočtu a prodloužení doby výstavby. První takový reaktor o výkonu 1600 MW stavěla společnost Areva (dnes Framatome) ve finském Olkiluoto. Problematický projekt byl uveden do komerčního provozu v roce 2023 po osmnácti letech stavění a se zpožděním třinácti let oproti původnímu harmonogramu. Stal se jednou z hlavních příčin

finančního kolapsu Arevy a jejího nuceného převzetí společností EDF. Pokud jde o náklady, smlouva s finským investorem byla uzavřena na pevnou částku 3 miliardy eur, přičemž ty skutečné podle zprávy Účetního dvora dosáhly 9,6 miliard eur bez nákladů na financování.

Výstavba dvou EPR reaktorů po 1660 MWe v čínské jaderné elektrárně Taishan trvala přes devět let, do provozu byly uvedeny v letech 2018 a 2019. Byly tak zpožděny o pět let proti plánům a zdražení dosáhlo 60 %. V červenci 2021 byl na prvním bloku zaznamenán problém s poškozením palivových tyčí, v jehož důsledku došlo k úniku radioaktivních plynů. Řešení problému si vyžádalo dlouhou odstávku a nutnost vyrobit znovu čtvrtinu palivových souborů. Ještě v roce 2023 tak byl reaktor provozován jen na polovinu plánované doby.

V případě jediného stavěného reaktoru EPR Flamanville 3 v domovské Francii došlo k obdobným problémům jako ve Finsku. Připojen k síti byl na samý závěr roku 2024 po 17 letech stavby a dvanáctiletém zpoždění. EDF aktuálně předpokládá celkové náklady na úrovni 13,2 miliard eur bez finančních nákladů, přičemž při zahájení výstavby byly odhadovány na 3,3 miliardy eur. Účetní dvůr pak při započtení úroků dospěl k celkové částce 23,7 miliardy eur (to je skoro 600 miliard korun) včetně úroků za jeden reaktor o výkonu 1630 MWe. Podle auditorů pak může být projekt ziskový (ve výši pouhých 4 %) pouze v případě prodejní ceny elektřiny 138 eur/MWh při realistických provozních výsledcích, jakých EDF dosahuje. Tedy ceny, za které bude problém elektřinu uplatnit na trhu. Sama EDF přitom odmítla Účetnímu dvoru poskytnout informace o otázkách ziskovosti.

I ve Velké Británii se společnost EDF potýká s výrazným nárůstem nákladů na stavěnou elektrárnu Hinkley Point C. Tady se, ač jen dvoutřetinovým vlastníkem, stala jediným investorem dvou reaktorů EPR po 1630 MWe po odstoupení čínského státního spoluakcionáře CGN od smlouvy o financování z důvodu neustálého zpoždování a zdražování. V optimálním případě bude první blok elektrárny spuštěn v roce 2029 (po deseti letech stavění), v dalších možných scénářích počítá EDF s roky 2030 či 2031. Poslední odhad nákladů na výstavbu dosáhl 31 až 34 miliard liber, což je 37 až 41 miliard eur v cenách roku 2015 a to bez nemalých nákladů na financování.

A pak je tu druhý britský projekt Sizewell C, kde by měly vzniknout rovněž dva reaktory EPR 1600 MWe. Finální rozhodnutí o investici se neustále odkládá a předpokládané náklady rostou. Aktuálně dosahují 40 miliard liber (cca 1,2 bilionu korun). Není se tedy co divit, že francouzský Účetní dvůr doporučuje neschválit konečné rozhodnutí o investici společnosti EDF do tohoto projektu (hlavním investorem tu je britská vláda, která již schválila dotační podporu ve výši 3,7 miliardy liber), dokud nebude dosaženo výrazného snížení stávajících finančních závazků společnosti EDF a nedojde ke snížení finančního zapojení firmy v projektu Hinkley Point C.

EDF by pak měla uzpůsobit své plány tak, aby žádná ze zahraničních akvizic neohrozila domácí program výstavby reaktorů EPR2. V rámci obnovy stárnoucí francouzské flotily jaderných elektráren totiž prezident Macron v roce 2022 vyhlásil ambiciózní plán, že Francie do roku 2036 postaví tři dvojice těchto nových reaktorů (v Penly, Gravelines a v Bugey) a později by měly přibýt další. Vláda tehdy tvrdila, že jejich výstavba přijde na 51,7 miliardy eur bez nákladů na financování. Po několika letech narostl rozpočet

o 30 % na 67,4 miliardy eur (resp. 79,9 mld. eur v cenách roku 2023), a to bez vlivu inflace Jistě nejde o poslední zdražení.

Pokud jde o program reaktorů EPR2, což mají být zjednodušené, ale stejně výkonné technologie jako EPR první řady, hodnotí Účetní dvůr jeho technickou připravenost na konci roku 2023 jako nedostatečnou pro přechod od počátečního k podrobnému návrhu designu. A to by měla první stavba začít v roce 2027. Proto padlo doporučení odložit konečné investiční rozhodnutí o projektu EPR2, dokud nebude zajištěno jeho financování a nebudou vypracovány podrobné projektové studie.

Zpráva se podrobně věnuje také dílčím konkrétním problémům francouzského jaderného průmyslu. Mezi nimi jde o stárnutí kvalifikovaného personálu, a tedy hrozící ztrátu zkušeností. Pro výše popsaný nový restart svého atomového programu by do roku 2033 potřebovali získat na 100 000 nových zaměstnanců, a to není viděno jako reálné. Částečně by situaci mělo řešit přetahování expertů ze zahraničí. Dovolím si odkázat na tlumočenou přednášku „Ekonomická kondice EDF a problémy nových jaderných projektů“, kterou na Nuclear Energy Conference v červnu 2024 v Praze přednesl Yves Maignan, energetický expert se specializací na jadernou energetiku v Institut négaWatt v níž rozpory mezi slovními plány a skutečností podrobně popsal.

Ještě by bylo vhodné zmínit, že do tendru na stavbu reaktorů v Dukovanech nenabízela EDF výše zmiňované reaktory EPR ani EPR2, ale zmenšený a nikde neexistující typ EPR1200, a to z důvodu výkonového omezení na této lokalitě. Takže stejně jako Korejci, by se u nás pokoušela postavit a dovyvinout první reaktor svého druhu se všemi riziky, které to přináší.

EDF, respektive její dceřiná firma Framatome byla také v hledáčku ČEZ pro dodávku technologie malého modulárního reaktoru (SMR) Nuward. Ze seznamu potenciálních dodavatelů hypotetické technologie ale vypadla poté, co v červenci 2024 oznámila odstoupení od svého návrhu. V jejím prohlášení stálo: „Abychom byli konkurenceschopní a mohli dostatečně rychle reagovat na poptávku, společnost EDF a projekt NUWARD mění produktovou strategii v oblasti SMR na vývoj reaktoru, který bude vycházet výhradně z technologicky prověřených součástí.“ Framatome se prostě rozhodl začít od píky a nedá se s ním počítat.

Francouzský jaderný průmysl má problémy. Jediný evropský výrobce reaktorů je ekonomicky tlačенý na omezení investic v zahraničí, aby zvládl alespoň částečnou obnovu svých elektráren ve Francii. Ani zde není vše na cestě jaderné renesance, kterou veřejnosti malují politici. O ztrojnásobení jaderného výkonu ve světě, o kterém novinářům tak rád vypráví premiér Petr Fiala, si může nechat leda tak zdát. A je to dobře, máme levnější a bezpečnější cesty, jak postupně pokrýt naše budoucí energetické potřeby a nahradit spalování fosilních paliv.

Edvard Sequens, psáno pro Denikrferendum.cz

Novela zákona o ochraně přírody a krajiny prošla prvním čtením ve Sněmovně

Z novely zákona o ochraně přírody a krajiny je podle ekologických organizací zásadní ta část, která zlepší ochranu vzrostlých stromů ve městech. Ty jsou klíčové pro ochranu lidí před důsledky klimatické změny.

Po schválení novely má být při plánování stavebních záměrů prioritou zachování stávajících vzrostlých stromů. Za každý vzrostlý strom, který bude pokácen kvůli výstavbě, pak musí být uložena náhradní výsadba (na rozdíl od současného znění zákona, kdy orgán ochrany přírody pouze může ve svém rozhodnutí o povolení kácení dřevin uložit žadateli přiměřenou náhradní výsadbu). Pokud náhradní výsadbu nebo její část nebude možné provést, zaplatí stavebník adekvátní finanční poplatek do účelově zřízeného fondu, odkud se z něj bude hradit zejména výsadba dřevin včetně pokrytí nákladů péče

o dřeviny, nákup pozemků pro výsadby dřevin, nebo pro využití srážkových vod při podpoře péče o dřeviny.

“Důsledkem novely by mělo být ekonomičtější plánování výstavby při zachování stávající zeleně. Vypěstovat vzrostlý strom je nejen nákladné, ale také časově náročné. Je nezbytné vnímat potřebu zdravého a atraktivního prostředí pro život. Města a obce bychom měli rozvíjet s respektem k už existující zeleni, nikoliv ji neustále nahrazovat novými výsadbami, které nikdy nenahradí plnohodnotně vzrostlé stromy. Pokud budeme pokračovat v přístupu, kdy revitalizace veřejného prostoru znamená jen výměnu mladých stromků za jiné, riskujeme, že ve městech brzy nezbude žádná kvalitní a hodnotná zeleň,” řekla Marcela Klemensová, vedoucí kampaně Arniky Zachraňme stromy.

V současnosti chybí motivace k minimalizaci kácení při stavebních záměrech. Pokud už je stanovena náhradní výsadba, často se nerealizuje tam, kde by měla – tedy v místě kácení. Když nejsou k dispozici vhodné pozemky pro náhradní výsadbu, náhrada se vůbec nenařizuje. Výsadba stromů je přitom běh na dlouhou trať, nově vysazenému stromu trvá několik desetiletí, než může plně poskytovat přínosy, které od něj očekáváme. Vzrostlé stromy, ale také místo, na kterém mohou růst, je proto potřeba lépe chránit. Novela zákona zavádí jednoduchý systém pro stanovení hodnoty stromů navrhovaných ke kácení, ocenění náhradní výsadby a výpočet části ekologické újmy kompenzované poplatkem.

Vztah mezi životním prostředím, zdravím a nemocemi je čím dál zřetelnější

Přínos vzrostlých stromů ve městech a obcích nabývá na významu – mikroklima, které vytvářejí, se v době klimatické změny stává životně důležitým. V přehřátých městech už nejde jen o krátkodobé nepohodlí, ale o reálná zdravotní rizika, která ohrožují stále větší část populace.

Kvalitní zeleň ve městech prokazatelně zlepšuje zdraví – snižuje krevní tlak, posiluje imunitu a snižuje riziko vážných onemocnění, jako jsou kardiovaskulární choroby či astma. Pobyt v přírodním prostředí navíc prospívá duševnímu zdraví, zmírňuje stres, zlepšuje náladu a podporuje kognitivní funkce i tvořivost. Podle studie z tohoto roku mohou do konce století předčasně zemřít až 2 miliony Evropanů, pokud se nebudou města adaptovat na klimatickou změnu.

Ochrana zeleně není luxus, ale nutnost

Náklady na zachování zeleně jsou ve srovnání s celkovou cenou výstavby zanedbatelné, zatímco její přínosy jsou nevyčísitelné. Ochrana stromů není zbytečný výdaj, ale investice do zdraví a kvality života.

„Zaznamenali jsme obavy, že tato novela prodraží bytovou výstavbu. Jde však o nedorozumění. V případě výstavby rodinných domů se poplatek vybírat nebude. V případě bytových domů, kde náklady spojené s náhradní výsadbou představují zlomek celkového rozpočtu, je především v zájmu nových obyvatel, aby byly ulice chráněny před účinky tepelného ostrova a předcházelo se tak ohrožení jejich zdraví,” komentovala některé námitky proti novele Petra Kolínská, ředitelka Zeleného kruhu.

“Argument poslanců zastupujících developery neobstojí. V celkových nákladech na výstavbu, kdy se cena bytů pohybuje v milionech, představuje odvod za kácení – obvykle v řádu desetitisíců za strom – zanedbatelnou částku. Povinný odvod do fondu by se navíc uplatňoval jen tam, kde musí dojít ke kácení a kde náhradní výsadba není možná. A pokud budou odvody za kácení motivovat stavebníka k úpravě projektu ve prospěch zachování stromů, tak to prospěje projektu, přírodě i klimatu. Jedinou situací, kde by

odvody mohly výstavbu skutečně prodražit, je kácení parků či lesoparků – a to přece nikdo nechce," upřesnila architektka Anna Vinklárková z Arniky.

Schválení novely zákona o ochraně přírody a krajiny by znamenalo důležitý krok k udržitelnému rozvoji našich měst a obcí. Zelené prostředí není jen estetický prvek, ale zásadní faktor ovlivňující kvalitu života a zdraví obyvatel. Je proto v zájmu všech, aby města neztrácela svou přirozenou zeleň a aby urbanistický rozvoj probíhal s ohledem na budoucí generace.

Tisková zpráva Zeleného kruhu a Arniky

Ptačí hodinky se zúčastnilo rekordních 36 000 lidí. Českým krmítkům stále vládne sýkora koňadra

Do Ptačí hodinky České společnosti ornitologické (ČSO) se o víkendu 10.-12. ledna zapojilo přes 36 000 sčítatelů, kteří odeslali více než 25 000 hodinových záznamů. Podobně jako loni pozorovali téměř 800 tisíc ptáků. Díky hojnému zapojení sčítatelů získala ČSO rozsáhlé údaje o početnosti a rozšíření jednotlivých ptačích druhů napříč Českem. Desítka nejčastěji pozorovaných druhů v čele se sýkorou koňadrou zůstává oproti loňsku neměnná. Kompletní výsledky jsou k dispozici na ptacihodinka.cz.

Již posedmé v řadě dobytla sýkora koňadra první příčku v žebříčku nejčastěji pozorovaných ptačích druhů na krmítkách. Podobně jako loni předčila ostatní návštěvníky krmítek co do celkového počtu pozorovaných jedinců, kterých bylo necelých 143 tisíc, tak i co do jejího plošného výskytu. „To je odlišný údaj, který nám říká, jak často byl druh zaznamenán. Např. frekvence 25 % znamená, že druh byl zjištěn na čtvrtině sčítacích míst. Sýkora koňadra tak byla s frekvencí 85,7 % pozorována na drtivě většině českých krmítek,“ vysvětluje Filip Tuháček, koordinátor Ptačí hodinky. „V závěsu za koňadrou se umístila její příbuzná sýkora modřinka, která obsadila 68,2 % sčítacích míst. Jako třetí skončil kos černý, který byl zpozorován na 60,8 % krmítkách,“ doplňuje Tuháček.

Co se týče celkového počtu jedinců, tak se na druhém místě za koňadrou umístil vrabec polní s 111 299 jedinci a hned za ním vrabec domácí s počtem 98 977 jedinců. „Vrabci sice nebyli spatřeni na tolika místech, ale když už se někde objevili, tak často ve velkých hejnech, a proto v početnosti předešli i výše zmíněnou modřinku nebo kosa,“ objasňuje Tuháček.

Ačkoli desítka nejčastěji pozorovaných druhů zůstává ve srovnání s loňským rokem neměnná, pořadím tentokrát zamíchal brhlík lesní, který se propadl o tři celé příčky až na osmé místo. Pokles jsme ale zaznamenali také třeba u sojky obecné nebo u čížka lesního. „Rozšíření těchto druhů mohou ovlivňovat podobné faktory, například množství semen nebo teplota. Podobné výkyvy v minulých letech kopírovaly i další lesní druhy, například strakapoud velký nebo pěnkava obecná, u nichž ale letos k výraznějším změnám oproti loňsku nedošlo,“ komentuje Tuháček. Pokles v četnosti jsme tentokrát zaznamenali také

u kosa černého. „Loni si kosi hodně polepšili a mohli jsme je pozorovat skoro na 70 % krmítek. Letos jich je zase o něco méně, nicméně když se podíváme, jak se jeho početnost vyvíjela v průběhu minulých let, tak se nejspíše jedná jen o každoroční výkyvy. Každopádně i letošní Ptačí hodinka nám potvrdila, že se na severu republiky setkáme s kosem daleko častěji než na jihu Čech či Moravy,“ poznamenává Tuháček.

Zatímco některé druhy přiletěly na krmítka v menším počtu než loni, jiné naopak zaznamenaly nárůst. „Například dlask tlustozobý si v žebříčku pozorovaných druhů polepšil již podruhé v řadě a letos se vyhoupl o čtyři příčky nahoru až na 13. místo. Navíc jsme u něj zaznamenali i početnější hejna,“ dodává Tuháček.

Pravidelné sledování ptačích druhů může přinést ornitologům cenná data o tom, jak si vedou jejich populace z dlouhodobého hlediska. „Krásným příkladem je zvonek zelený nebo mlynařík dlouhoocasý. Ani u jednoho z druhů jsme nezaznamenali nějaký markantní meziroční pokles nebo nárůst v populaci. V průběhu času však můžeme u zvonka pozorovat mírnou klesající tendenci. A u mlynaříka je tomu právě naopak. Ptačí hodinka nám tak dává do ruky skvělý nástroj, jak se o našich ptácích můžeme dozvědět ještě více,“ poukazuje na důležitost pravidelného sčítání Tuháček.

Klimatická změna zasahuje i do výsledků Ptačí hodinky, a tak se letos někteří sčítatelé setkali s druhy, které běžně na zimu odlétají do teplejších krajů. „Mezi tyto druhy patří zejména rehci domácí, pěnice černohlavé či holubi hřivnáči, ale objevili se také jedinci konipase bílého či horského. Vedle již obvyklých čápů bílých byl překvapivě zaznamenán i zimující čáp černý. Sčítatelé, kteří se místo zahradních krmítek rozhodli sčítat ptáky u vody, se pak mohli setkat například i se zimujícími lžičáky pestrými či husicí liščí,“ shrnuje

Tuháček.

Ornitologové vyzývají veřejnost, aby se zapojila také do dalších programů občanské vědy ČSO. Do konce února se mohou lidé účastnit mapování zimujících rehků domácích. Informace o kampani naleznete na birdlife.cz/rehci-v-zime/.

Pozorovat můžeme již také první navrátilce čápů bílých, kteří se však budou ponejvíce vracet až během března. Jejich přiletý i průběh hnízdění můžete zaznamenávat v programu Čapí hnízda na birdlife.cz/capi.

Jakákoli běžná i zajímavá pozorování ptáků mohou lidé celoročně zapisovat do faunistické databáze Avif na birds.cz. „Všímat si můžeme například zimujících konipasů horských, letošních Ptáků roku. Ti jsou sice tažný druh trávící zimu ve Středomoří, nicméně malá část populace každoročně zimuje v Česku. Velmi cenná jsou pro nás také data o výskytu nemocných ptáků. Pokud narazíte na krmítku na nemocně vypadajícího jedince, je potřeba krmítko důkladně vydezinfikovat a alespoň na dva týdny přestat přikrmovat,“ upozorňuje Tuháček. Formulář k záznamu ptačích chorob najdete také na birdlife.cz/choroby. „Dále nás zajímají nálezy mrtvých či zraněných ptáků u silnice, pod dráty elektrického vedení nebo pod skleněnými plochami. I v tomto případě můžete zadat pozorování do faunistické databáze, ideálně i s fotografií nalezeného jedince a jeho blízkého okolí,“ uzavírá Tuháček.

Další ročník Ptačí hodinky ČSO uspořádá 9.–11. 1. 2026.

Tisková zpráva ČSO

Pták roku 2025: konipas horský

Česká společnost ornitologická (ČSO) vyhláší ptákem roku 2025 konipasa horského. Pomyslnou korunu mu předal rehek domácí. Udělením čestného titulu chtějí ornitologové představit veřejnosti méně známý, ale stále poměrně běžný ptačí druh a upozornit na význam přirozených vodních toků pro živočichy, lidi i krajinu. Obnova sladkovodních ekosystémů je jedním z klíčových bodů Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 a také nového [Nařízení EU o obnově přírody](#). V ČR, kde technické zásahy zkrátily délku vodních toků zhruba o třetinu a významně snížily schopnost krajiny zadržovat vodu, je toto téma mimořádně aktuální.

Titul pták roku uděluje ČSO zpravidla známým druhům, které lze potkat na mnoha místech republiky. „Konipas horský upřednostňuje především horské a kopcovité oblasti, které dávají vodním tokům potřebný spád a charakter řečišť, nevyhýbá se však ani nižším polohám, a tak na něj můžeme narazit téměř kdekoli. V Polabí a v Dolním Povltaví, stejně jako na jihu Moravy, existují hnízdiště v nadmořské výšce dokonce nižší než 200 metrů nad mořem,“ říká Zdeněk Vermouzek, ředitel ČSO.

Poznávacím znamením všech konipasů je dlouhý, úzký ocas, kterým téměř neustále kývají nahoru a dolů. „Teorii proč to dělají, je více. Jedna říká, že se tak chrání proti útoku predátorů. Když konipas přistane na zemi, okamžitě zakmitá ocasem. Tento pohyb může upoutat pozornost predátora a vylákat ho z úkrytu, dokud je pták ještě ve střehu a může se vyhnout ulovení. Pokud se v okolí predátor nenachází, začne se konipas krmit a v určitých intervalech pohybuje ocasem pro případ, že by se v blízkosti přece jenom nějaký objevil. Další hypotézou je, že kýváním ocasem plaší sedící hmyz, kterým se živí,“ vysvětluje Lukáš Viktora z ČSO.

Kmitání ocasem je pro konipase tak příznačné, že na něj odkazují i lidové názvy. „Pojmenování třasořitka se vyskytovalo zejména na střední a východní Moravě, třasoprdelka v jižních Čechách, třasprdelka na západní Moravě a cacorka je doložena z Podkrkonoší. Další z pojmenování odkazují na jeho častý výskyt u vody nebo na pastvinách. Na mnoha místech se tak vžila pojmenování jako vodník, pastyrečka anebo právě konipas. U posledního slova však nelze vyloučit ani spojitost s vyhledáváním potravy v čerstvé oranici za oráčem, tj. „pase se za koněm,“ sděluje Petr Procházka z Ústavu biologie obratlovců AV ČR.

Konipasí horší přilétají ze zimovišť ve Středomoří ve druhé polovině března. „Svým partnerům i hnízdištím jsou věrní. Místo pro hnízdění si vyhledávají v blízkosti vody, ve výšce okolo 2 metrů nad zemí nebo nad vodní hladinou. Hnízdí v dutinách a skalních štěrbinách, ale za vděk vezmou i puklinami vodních staveb a konstrukcemi lávek či mostů. Stavbu hnízda má na starosti samice. Běžně snáší 5–6 vajec a pár může zahnídit dvakrát, výjimečně i třikrát do roka. O úspěchu hnízdění rozhoduje především počasí, které má vliv na dostupnost a množství potravy. Tu tvoří zpravidla hmyz, nicméně konipasí nepohrdnou ani pavouky, drobnými měkkýši, korýši a v jejich jídelníčku se mohou objevit i pulci obojživelníků či rybí potěr,“ zmiňuje Viktor.

Konipasí jsou úzce vázaní na vodu. „Přestože mají specifické požadavky na prostředí, ve kterém nesmí chybět tekoucí voda, jsou schopni zahnídit i na některých regulovaných tocích, pokud mají kamenité, štěrkové nebo betonové volně přístupné břehy. O jejich životní prostředí je však mohou připravit výstavby údolních nádrží, zatrubnění toků nebo klimatická změna přinášející dlouhodobá období horka s minimem srážek,“ vysvětluje Viktor. Potenciálně ohrožující jsou také některé nepůvodní druhy rostlin a živočichů. „Zejména křídlatky japonské dokážou rychle zarůstat břehy toků, čímž znemožňují konipasům volný pohyb podél břehů, kde obvykle hledají potravu. Takovému prostředí se pak konipasí vyhýbají,“ dodává Viktor.

Jak můžeme konipasý podpořit? Nabídněme jim dostatek hnízdních příležitostí. „Ocení zejména různé typy polobudek, které můžeme po dohodě s vlastníkem objektu umístit třeba pod lávky a mosty nebo na jiná místa v blízkosti vody chráněná před predátory. Při úpravách vodních toků a stavbě poldrů myslíme také na přírodu a nechávejme v nich přirozená koryta potoků a řek,“ apeluje Vermouzek.

Ačkoli je konipas tažný druh a drtivá většina jich tráví zimu v teplém Středomoří, každý rok u nás malá část populace zimuje. „Proto vyzýváme veřejnost, aby v zimním období věnovala konipasům horským pozornost a zapisovala jejich pozorování do faunistické databáze Avif.“ vybízí Vermouzek.

Tisková zpráva ČSO (redakčně upraveno a kráceno)

Více informací najdete na webu ČSO: www.birdlife/cz/ptak-roku/

Rostlinou roku je starček úzkolistý

Česká botanická společnost (ČBS) vyhlásila rostlinou roku 2025 starček úzkolistý, invazní druh pocházející z jižní Afriky. V ČR se poprvé objevil koncem 90. let minulého století. Rychlost jeho šíření a možné negativní dopady na přírodní stanoviště i zdraví zvířat a lidí z něj činí vážnou hrozbu.

„Vyhlášením starčku úzkolistého rostlinou roku chceme upozornit na problematiku rostlinných invazí a jejich vliv na přírodu i společnost. Je to příležitost vzdělávat veřejnost a motivovat ji k ochraně naší biodiverzity,“ uvedl předseda ČBS Milan Chytrý.

Starček úzkolistý se do Evropy dostal omylem spolu s ovčí vlnou a jeho první výskyty byly zaznamenány v Německu na konci 19. století. V ČR byl poprvé zaznamenán v Děčíně v roce 1997. Od té doby se šíří zejména podél silnic a železnic a bohužel začíná pronikat i do přírodních biotopů. Tato nápadná žlutě kvetoucí rostlina se dokáže přizpůsobit různým podmínkám a vytvářet rozsáhlé jednodruhové porosty. Obsahuje toxické pyrolizidinové alkaloidy, které představují riziko pro pasená zvířata a mohou se dostat i do mléka a medu.

„Starček úzkolistý je příkladem invazního druhu, který ohrožuje nejen ekosystémy, ale také zdraví hospodářských zvířat a lidí. Je nezbytné informovat veřejnost o rizicích, která přináší. Rozroste-li se na přírodních stanovištích, může představovat vážný problém,“ varuje invazní biolog Petr Pyšek.

ČBS proto vyzývá veřejnost, aby pomohla s mapováním výskytu této invazní rostliny, například prostřednictvím k tomu zřízeného projektu v aplikaci iNaturalist.org (<https://www.inaturalist.org/projects/mapovani-starcku-uzkolisteho>). Kromě toho budou v průběhu roku 2025 zveřejněny popularizační články a proběhnou přednášky a exkurze. Více informací a plánované akce konané v souvislosti s “Rostlinou roku” naleznete na webových stránkách ČBS (https://botanospol.cz/cs/rostlina_roku).

Tisková zpráva ČBS (foto Ivan Bílek)

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Vrány na odstřel

Náhodou jsem narazil na „romanticky“ laděný článek o lovu šedivek. Autor nazýval vránu šedou lupičem, který páchá zločinnosti na zvěři a ptactvu. Popisoval její účinný lov během sezení na vejcích nebo krmení mláďat. Na závěr popřál takové škodné zmar po celý rok.

A čím že se vrány opravdu živí? Semeny a plody, hmyzem, měkkýši, mršinami, vyhozenými potravinami či odpadky. Jen malé procento jejich potravy tvoří drobní obratlovci, poněkud hraboši. Mláďaty v nechráněném kosím hnízdě však určitě nepohrdnou.

Jsou vrány přemnožené? Šedivek u nás hnízdí nižší desetitisíce párů, vran černých tisíce. Tedy podobně jako slavíků, ťuhýků nebo žluv, tedy chráněných druhů. Mnohem víc je třeba strakapoudů velkých, mimochodem též „plenících“ hnízda pěvců. Což ale autorovi článku raději zamlčíme...

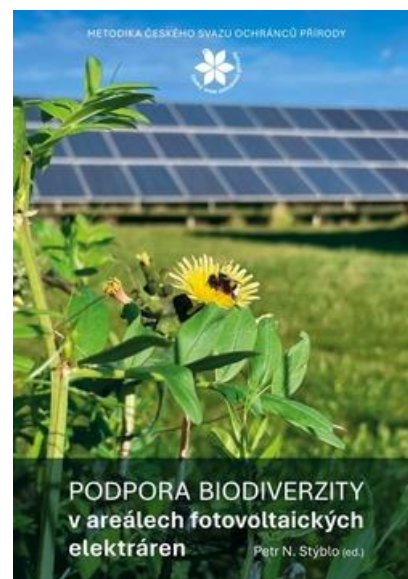

Jiří Řehounek

Podpora biodiverzity v areálech fotovoltaických elektráren

Prakticky po celém území České republiky budou ve velkém množství vznikat fotovoltaické elektrárny. To je fakt, se kterým je nutné se smířit. Český svaz ochránců přírody (ČSOP) proto na sklonku roku 2024 vydal publikaci, která na základě vlastních i zahraničních zkušeností radí, jak v areálech fotovoltaických elektráren (FVE) pomáhat přírodě a běžným i ohroženým druhům rostlin a živočichů. Paradoxně totiž areály FVE mohou podpořit biodiverzitu výrazně více, než se tak děje v současné době v naší zemědělsky často velmi intenzivně využívané krajině.

Namátkové průzkumy areálů FVE, které ČSOP prováděl v loňském roce, ukázaly, že konstruktéři a provozovatelé FVE na ochranu přírody prakticky vůbec nemysleli. Nevhodná oplocení, intenzivně sekané anebo naopak neudržované travní porosty, zbytečná odvodňování, používání herbicidů, likvidace veškerých dřevin i v místech, kde by provozu FVE nevadily – to vše jsou charakteristiky většiny současných FVE. Z tohoto důvodu, i vzhledem k očekávanému nárůstu počtu i plochy zemních FVE v nejbližší době, ČSOP na konci roku vydal publikaci Podpora biodiverzity v areálech fotovoltaických elektráren. Ke stažení: <https://louky.cz/wp-content/uploads/Methodika-Podpora-biodiverzity-v-arealech-fotovoltaickych-elektren.pdf>.

Jejím cílem je ukázat investorům FVE, úřadům, které stavby FVE povolují, i široké veřejnosti, že řadu přírodních fenoménů v solární elektrárně podporovat lze a že to je často nejen biologicky ale i ekonomicky výhodnější oproti nyní zavedené praxi. Pokud opravdu musíme budovat fotovoltaické elektrárny, pojďme je budovat a provozovat tak, aby kromě produkce čistější energie přímo pomáhaly přírodě!

Tisková zpráva Českého svazu ochránců přírody

Jiří Hulcr: Kůrovci

V nakladatelství Kazda vyšla útlá knížka entomologa Jiřího Hulcra „Kůrovci“ s podtitulem „Příběh největšího vyvrhele říše hmyzu“. Autor působí na University of Florida, kde se věnuje právě kůrovcům. Kniha je vlastně obhajobou kůrovců a vysvětlením, proč bychom je za vyvrhele určitě považovat neměli. A Jiří Hulcr je vrchním obhájcem této podčeledi nosatcovitých brouků.

První kapitoly o tělesné stavbě (Kůrovci krásní a oškliví), životních osudech (Život kůrovce) a rozmnožování kůrovců (Holky a kluci) by si mohli relativně v klidu přečíst i příznivci „zelené Šumavy“. Zato ve čtvrté a páté kapitole (Vrah stromů, nebo oběť médií?, Kůrovec versus člověk) jde do tuhého. Autor tu nenechává nikoho na pochybách, že kůrovce považuje za oběť médií. Jádrem problému podle něj není samotný kůrovec, ale změna klimatu a přeměna lesů na husté monokultury.

Knížku Kůrovci lze zakoupit prostřednictvím webových stránek nakladatelství Kazda nebo knihkupectvích.

Jiří Řehounek

Velký projekt na zadržení vod na Šumavě skončil. Na jeho úspěchy bude Správa národního parku dále navazovat

Sedmiletý projekt LIFE for Mires (Život pro mokřady) je již minulostí. Unikátní projekt za více než 150 milionů korun, který ve střední Evropě zatím nemá obdoby, zajistil opětovné zavodnění šumavské krajiny, která byla v minulosti masivně odvodňována.

„Pokud úspěchy projektu představíme jen heslovitě, je možné říci, že: zrušili jsme odvodňovací kanály v délce 212 kilometrů, což pro představu odpovídá přibližně vzdušné vzdálenosti mezi Šumavou a Libercem. Dále se nám podařilo obnovit 35 kilometrů meandrujících potoků, 28 pramenišť, rašelinné lesy a další mokřady na ploše bezmála 2200 hektarů. Sestavili jsme výukový program pro školy, třikrát jsme pořádali velkou mokřadní soutěž pro školy v regionu. Natočili jsme oceňovaný dokumentární film, pořádali jsme také dobrovolnické akce, kdy se lidé přímo zapojovali do revitalizačních prací. V tomto ohledu byl zájem

obrovský – jen dobrovolníků se zúčastnilo 1840,“ vyjmenovává Iva Bufková, odborná garantka projektu ze Správy NP Šumava.

K výukovému programu byla vydána také obrazová kniha Království vod a mokřadů s pracovním sešitem pro školní děti a další výukové pomůcky. Učitelé přírodopisu tak mají k dispozici ucelený materiál k výuce o vodě v krajině. Dokumentární snímek „Voda ztracená a vrácená“ režiséra Radka Plíhala byl oceněn na mezinárodních filmových festivalech v ČR i ve světě. Snímek můžete shlédnout na YouTube kanálu Správy NP Šumava zde: <https://www.youtube.com/watch?v=-WEJZxU5cBA>. K promítání filmu byla uspořádána také série besed o mokřadech.

Vydána byla také publikace o vodě v krajině, včetně odborného manuálu obnovy mokřadů v horských oblastech. „Právě tento manuál může být důležitým pomocníkem pro všechny, kteří chtějí mokřady v krajině obnovovat. Ta chuť navracet vodu do krajiny tady je, potvrzuje se to během pracovních setkání a exkurzí pro mnohé majitele lesních i nelesních pozemků,“ doplňuje Iva Bufková.

„Můžeme říci, že velkému podílu mokřadů a rašelinišť, ale také potokům a bystřinám, byla znovu vrácena původní, přírodní podoba. Přesto máme před sebou ještě spoustu práce, kterou je nutné v tomto ohledu udělat.

Konkrétně nás v nejbližší době čekají revitalizace mokřadů ve dvou rezervacích na území CHKO Šumava (Najmanka a Pasecká slat) a připravují se další. Samozřejmě i nadále budeme pořádat velmi úspěšné Dny pro rašeliniště, v rámci kterých se do obnovy mokřadů zapojuje široká veřejnost," vysvětluje dále Iva Bufková.

Důležitým výstupem projektu LIFE for Mires je také monitoring. Sledujeme, jakým způsobem biotopy a druhy reagují na provedená opatření, jak se chová podzemní voda a zda vystoupala blíže k povrchu. V nadcházejících letech nás budou zajímat i další změny, jaké s sebou přinesly revitalizace, konkrétně množství zadržované vody, teplotu zemského povrchu, změny ve vegetaci ve sledovaných oblastech apod.

„S postupující klimatickou změnou se bez krajiny, která je schopná akumulovat velké zásoby vody, neobejdeme. Je skvělé, že na území Národního parku Šumava proběhl tak velký a zásadní projekt. Nejen, že navrátil vodu do krajiny ve velkém množství a alespoň zčásti napravil nešťastné zásahy z posledních dvou století, ale dokázal inspirovat i mnoho dalších lidí, nadšenců, vlastníků půdy, úředníků, ale i politiků. Děkuji proto všem, kteří se na projektu podíleli, za skvěle odvedenou práci,“ zakončuje ředitel Správy NP Šumava Pavel Hubený.

Tisková zpráva Správy NP Šumava (redakčně upraveno)

Jaká alej si získala srdce Čechů v roce 2024?

Do čtrnáctého ročníku ankety Alej roku, vyhlašované organizací Arnika, nominovali lidé 59 alejí a stromořadí z dvanácti krajů v České republice a Hlavního města Prahy. Z Karlovarského kraje nepřišla žádná nominace.

V letošním ročníku podruhé v historii ankety vyhrála [alej z Jihočeského kraje](#), zároveň jako jediná dostala víc než tisíc hlasů. Celkově bylo v anketě uděleno 8 234 hlasů. Vítězná [platanová alej v jihočeském Protivíně](#) byla vysazena ve třech řadách už v roce 1885 a patří k nejstarším alejím, které v anketě Alej roku zvítězily. V roce 1995 bylo 59 platanů javorolistých, jako součást aleje, prohlášeno za památné stromy. Dodnes se jich dochovalo 53. Alej je výrazným estetickým prvkem v městské zástavbě Protivína a vyniká nejen počtem stromů, ale i jejich mohutností a tvarem.

Liniově doprovází příjezdovou cestu k místnímu pivovaru, který po ní pojmenoval své pivo Platan. Alej soutěžila už v anketě [Alej roku 2014](#), kde zabodovala v desítce nejoblíbenějších alejí. V ročníku 2023 skončila na celkovém 55. místě (z 83 nominovaných alejí) a získala jen 12 hlasů. Letos však vyhrála s 1024 hlasy a porazila alej na druhém místě o 323 hlasů. Rekord v počtu hlasů ankety Alej roku však stále drží [Alej Přátelství u jezera Medard v Karlovarském kraji](#), která v roce 2018 vyhrála s 1635 hlasy.

Na druhém místě se v anketě Alej roku 2024 umístila [Alej habrů na Hlavní třídě v Havířově](#) v Moravskoslezském kraji. Alej zaujme hned při vjezdu do města jako velkolepý lem Hlavní třídy. Vznikala postupně od roku 2008, kdy město začalo nahrazovat původní lipovou alej. Zajímavostí je, že alej kopíruje směr původní císařské silnice, která vedla z Ostravy směrem na Těšín a podle mapy z 19. století byla také lemována stromy.

Habry oslovily v roce 2024 i hlasující pro [Kouzelnou Habrovou alej v Rokytnici](#), která skončila na třetím místě. Tak trochu tajemná alej roste v zámecké zahradě v Rokytnici u Přerova v Olomouckém kraji.

Čtvrté místo obsadila v anketě Alej roku 2024 další alej z Olomouckého kraje - [Poutní alej z Olomouce na Svatý Kopeček](#). Cesta lemovaná historickou alejí vede z Olomouce přímo k bazilice Navštívení Panny Marie a poutníkům i dalším návštěvníkům slouží zhruba 300 let. Alej vznikala v několika etapách od roku 1680 do roku 1752. V devadesátých letech minulého století byla obnovena. V roce 1999 byla zapsána na seznam nemovitých kulturních památek. Její budoucnost je však nejistá. Původní lípy byly částečně nahrazeny novou výsadbou. Silnice vedoucí alejí je navíc velmi frekventovaná, a existují také snahy o vybudování dálnice, která by památnou alej protнула.

Páté místo v anketě Alej roku 2024 patří [Lipové aleji v Josefově](#) *“Tato alej je velice krásná a kouzelná. Lidé, kteří bydlí v Josefově a blízkém okolí tuto alej určitě dobře znají. Každý den její krásu obdivují pejskaři, ale i rodiny s dětmi, kteří se touto krásnou alejí procházejí.”* napsal o ní nominující Tomáš Havelka.

“Srdečně gratuluji všem vítězným alejím a těm, kteří je nominovali. Aleje v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od vás dostaly celkem 8 234 platných hlasů. Pojďme spolu oslavit královnu alejí 2024. Arnika zve všechny milovníky stromů na alejovou slavnost, která proběhne na jaře v Protivíně. Aleje jsou víc než jen stromy. Jsou součástí zelené sítě v krajině i našich sídlech. Tvoří cenné ekosystémy, které poskytují útočiště živočichům a příjemné prostředí k životu lidem”, zhodnotila čtrnáctý ročník ankety Alej roku vedoucí kampaně Zachraňme stromy Marcela Klemensová.

Kompletní výsledky ankety v roce 2024 najdete na webu [alejroku.cz](#).

Z tiskové zprávy Arniky

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Konec Envirokopu

Těm z Vás, kdo si oblíbil tipy na výlety z našeho Envirokopu, přináším smutnou zprávu. Krasec web Envirokop již dále nebude provozovat a náš seriál tímto končí. Dobrá zpráva je, že Krasec na svých webových stránkách zakládá podstránku Šetrná turistika (<https://www.krasec.cz/setrna-turistika>), kam postupně bude mimo jiné dávat zajímavá místa na výlety po Jihočeském kraji. Až budou zveřejněny první lokality, tak Vám Ďáblík o nich přinese upozornění až domů.

Romana Panská

Calla vás srdečně zve na besedu

Ze života našich čejek

s Vojtěchem Kubelkou

z Přírodovědecké fakulty JU v Českých Budějovicích

Co víme o jihočeské populaci čejek chocholatých? Čím jsou čejky jedinečné? Kam létají na zimu? Co je ohrožuje? Jak jim můžeme pomáhat? Jak funguje spolupráce se zemědělci? Co nám čejky říkají o stavu naší zemědělské krajiny?

V úterý 18. března 2025 od 17:30 hod.

Klub Horká Vana, Česká 222/7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice

tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

a také na <https://www.facebook.com/spolekcalla>

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Projekt byl podpořen Jihočeským krajem v rámci sítě Krasec.

JARNÍ BRIGÁDA V PTAČÍM PARKU ZBUDOVSKÁ BLATA

Kdy: sobota 1. března 2025 v 9:00 hod

Kde: sraz u vstupu do parku [nad železničním přejezdem](#) (příjezd od Mydlovar)

Příprava ptačího parku před začátkem hnízdní sezóny. Odstraníme náletové dřeviny na okraji mokřin. Budeme instalovat solární čerpadlo pro čerpání vody do nově vytvořené terénní sníženiny.

S sebou: holiny, pracovní oděv a rukavice, svačinu – něco na oheň, aku či motorová pila (pokud umíte zdatně ovládat) je vítaná.

Kontakt: Kryštof Chmel, chmel@birdlife.cz, 723 757 768

**KRAJINA
NOVOHRADSKA** krajinanovohradska.cz

Za zaniklými řemesly Novohradských hor

Neděle 13. 4. 2025, 10:00–16:00, z Benešova nad Černou

Během exkurze si ukážeme terénní relikty milířů, ve kterých ve středověku a novověku uhlíři vyráběli dřevěné uhlí pro místní železářny a sklárny. Dále navštívíme několik zaniklých hamrů, mlýnů, sklárnu a především bývalou železnou huť Gabriela. Na těchto místech si přiblížíme nejen vlastní zaniklá řemesla, ale také historii místních provozů a co vše lze zjistit při archeologickém výzkumu těchto míst. Kromě toho si u Černého Údolí připomeneme několik místních příběhů železné opony.

Délka: okruh 13 km
Časová náročnost: cca 6 hodin

Terén: Středně náročný, místy mimo zpevněné cesty. Nutná pevná turistická obuv.
Sraz: 10:00, Benešov nad Černou – u Benešovského mlýna (čp. 35)
Cena: 500 Kč

Přihlášení na exkurzi viz odkaz, případně emailem na: info@krajinanovohradska.cz (Rezervace nutná).

Průvodci: **Jan Ciglbauer** (soukromý badatel)
Tereza Šálková (Archeologický ústav FF JČU)

Zpravodaj **Ďáblík** pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla pošlete do 20. 3. 2025 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru **Ďáblíka**, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře. Všechna starší čísla občasníku **Ďáblík** najdete na webových stránkách Cally.

*Líbil se Vám **Ďáblík**? Pomozte nám s jeho šířením! Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.*

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme